

kem v menším provedení. Tento upravený znak byl použit ve dvou různých velikostech. Ve větším rozměru byl tištěn na obálkách v německé, jednojazyčné verzi např. z roku 1917. Rozměrově menší je pak znám na dvoujazyčné německo-české verzi např. z roku 1916. Údaj, který uváděl měsíc a rok tisku obálky a ve zkratce jazykovou verzi, byl rozšířen o zkratku instituce, která tisk provedla. Hmotnost těchto úředních obálek činila 5 gramů. Obálky pocházející z těchto nákladů se ještě často objevují v poštovním provozu na našem území po rozpadu Rakousko-Uherska.

Obr. 4: Cenné psaní o hmotnosti 70 gramů a obsahu v ceně 10.000 K, v úřední obálce CPs 7 ve IV. TO, odeslané dne 4.8. 1920 z p.ú. Znojmo 2. Poštovné (185 h za R-dopis + 3x 20 h za váhu + 10x 1 Kč pojistné) uhrazeno 1000 h Masaryk + 50 h + 200 h HZ 13 3/4 : 13 1/2 Hradčany. Celkem 12,45 Kč. Přefrankováno o 5 haléřů.

V první polovině roku 1919, ještě před ukončením platnosti RU celin, se postupně začaly objevovat obálky pro cenná psaní, které již vydala Poštovní správa nově vzniklé Československé republiky. Jednalo se o obálky, které se rozměrem, barvou a druhem použitého papíru příliš nelišily od předešlých rakousko-uherských. Stejná byla i hmotnost obálek (5 gramů). Rozdíl však byl samozřejmě v provedení předtisku. Státní znak byl nahrazen monogramem z písmen

ČSR, předtisk pro výčet bankovek a mincí byl již uskutečněn pouze v československých korunách a z levého dolního rohu byl zcela odstraněn údaj, který uváděl měsíc a rok tisku obálky, jazykovou verzi a instituci, která tisk provedla. Obálky pro cenná psaní v uvedené podobě pak byly v nezměněné podobě používány prakticky do roku 1924, kdy byly vydány obálky se státním znakem a výčetkou o 13 řádcích, v ceně 30 haléřů. V roce 1925 byly vydány podobné obálky s cenou 20 h, které doznaly změny až v roce 1939 se vznikem protektorátu Čechy a Morava.

Je zajímavé, že úřední obálka s monogramem ČSR obsahovala v levém horním rohu po celou dobu používání původní prodejní cenu 2 haléře i přesto, že již Nařízení vlády č. 230, ze dne 23. dubna 1919, o nové úpravě poštovních sazeb a prodejních cen poštovních a telegrafních cenin, stanovilo v části O. pod písmenem R. prodejní cenu ve výši 5 haléřů. Další nařízení vlády, č. 110, ze dne 17. února 1920, o nové úpravě poštovních sazeb, zmocnilo v § 4 Poštovní správu, „přihlízejíc k vlastním nákladům výrobním, ke stanovení a vyhlášení prodejních cen poštovních celin a vzorců“. Současně nově stanovilo, že se již poštovní vzorce nevyměňují.

Platnost rakouských a uherských celin byla ukončena ke dni 14. října 1919, tedy v polovině II. tarifního období. V následujícím, III., případně IV. tarifním období bychom se proto již neměli setkat s cenným psaním v úředních obálkách vytištěných za Rakousko-Uherska. Ale vzhledem k tomu, že bylo možné pro cenná psaní používat i jiné (neúřední) obálky, mohly se tyto již neplatné vzorce RU použít jako obálky soukromé (tedy nikoliv jako úřední). Podmínkou (byť ne vždy dodrženu) ovšem bylo znehodnocení (např. zaškrtnutí) nebo přelepení symbolu monarchie známkou. Použití původních rakouských obálek pro cenná psaní je známo zvláště z míst se silnou německou národnostní menšinou.

Ing. Jiří Škaloud

POZNÁMKA REDAKCE: Zveřejněný text je jen ukázkou malé části z připravované studie – 3. dílu RUKOVĚTI PRO SBĚRATELE HRADČAN. Jejími autory jsou známí sběratelé F. Hamr a J. Škaloud. Zájemci si tuto publikaci v ceně 245 Kč mohou objednat (pokud tak ještě neučinili) na adrese František Hamr, Družstevní 448/III, 392 01 Soběslav. Pan Hamr ji bude na základě těchto objednávek postupně rozesílat během druhé poloviny ledna 2005.

❖ **OBVYKLE ZAPOMÍNÁME**, že za dob monarchie, i během první republiky a vlastně i později (minimálně do 50. let minulého století) zastával lístek s přitištěnou známkou (lidově „korespondák“) často podobnou roli, jakou má dnes telefon, mobil nebo e-mail. Sloužil totiž k rychlé (samozřejmě z hlediska tehdejší doby), levné a operativní domluvě schůzky, sdělení žádosti či prosby nebo jen k běžnému kontaktu mezi lidmi, ať už služebnímu, obchodnímu či soukromému.

Dnes se to může zdát nepraktické, komplikované a pomalé, ale doba byla méně hektická a koneckonců komunikace vždy fungovala tak, jak úroveň techniky a její rozšíření dovozovaly. Vždyť mobil byl ještě před deseti lety jen výsadou pár bohatých podnikatelů, e-mail dodnes není v každé domácnosti (byť v podniku už asi ano) a většina z nás si ještě dokáže vybavit i dobu, kdy mít doma telefon nebylo zdaleka samozřejmé. Zvláště na menších městech či na vesnicích bylo telefonování často náročnou akcí, do níž bylo nutno zapojit celou řadu osob. Jediný telefon tu býval v hospodě nebo v kanceláři

místního JZD a pokud jste chtěli s někým z místních mluvit, museli jste dopředu oznámit komu a kdy budete telefonovat, aby se volaný i správce aparátu vůbec včas sešli a hovor se mohl uskutečnit.

Není proto namístě hledět na „korespondák“ příliš přezíravě. Vždyť plnil svůj účel stejně spolehlivě, byť ne tak bezprostředně jako telefon. To dokládá např. obrazová celinová dopisnice zasláná 28.10. 1928 v rámci městečka Jilemnice. Významný malíř a krajinář František Kaván (1866–1941) na ní stručnými slovy žádá místního kadeřníka Ant. Honce o službu (nejspíš oholení nebo ostříhání): „Ct. Pane! Račte zaslati ve středu dopol. vašeho továryše ke mně do bytu. S úctou Kaván.“

Nepochybuji přitom ani v nejmenším, že tovaryš ve středu za mistrem opravdu přišel a doma jej v klidu a pohodlí ostříhal, a to vše za nevelkou přírážku k běžné ceně. Trošku nostalgicky si přitom říkám, jak bych asi dopadl ve svém holičství s takovou žádostí dnes, kdy přece stačí jen zvednout telefon...
Vost.

